

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร ในจังหวัดมหาสารคาม
Extension Guidelines of Dry Season Peanut Planting by Farmers in Maha Sarakham Province

ศตพร หาญชนะ (Sataporn Hanchana)¹ บำเพ็ญ เชื้อหวาน (Bumpen Keowan)² นารีรัตน์ สี่ระสาร (Nareerut Seerasarn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) ความรู้ และแหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร (2) สภาพการผลิต การตลาด และการจัดการโซ่อุปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร (3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร (4) ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง ประชากรในการวิจัย คือเกษตรกรผู้ผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 152 คน ซึ่งเก็บข้อมูลทั้งหมด 152 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกรภาพรวมอยู่ในระดับมาก แหล่งความรู้ที่ได้รับภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับจากสื่อกลุ่มและสื่อมวลชน มากกว่าแหล่งอื่นๆ 2) เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกถั่วลิสงในฤดูแล้งเป็นทีดอน พันธุ์ถั่วลิสงที่ปลูกเป็นพันธุ์ไทนา 9 ต้นทุนในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 5,792.97 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 286.32 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 7,914.61 บาทต่อไร่ ด้านการจัดการโซ่อุปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง เกษตรกรมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง เกษตรกรมีการจัดการคุณภาพเมล็ดพันธุ์กันเอง แต่ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ทำให้คุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ เกษตรกรแต่ละราย มีผลผลิตจำหน่ายจำนวนไม่มาก และห่างไกลจากแหล่งซื้อขายหลัก 3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน ปัจจัยการผลิต การตลาด และเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีปัญหาด้านการสนับสนุนมากกว่าด้านอื่นๆ และมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านการสนับสนุนมากกว่าด้านอื่นๆ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแนะนำแหล่งสารป้องกันกำจัดโรคและแมลง หรือสนับสนุนสารป้องกันกำจัดโรคและแมลงให้เพียงพอ จากผลวิจัยสามารถสรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ เจ้าหน้าที่ควรเพิ่มช่องทางติดต่อสื่อสาร และนัดหมายช่วงเวลาเพื่อความสะดวกในการติดต่อ ควรมีการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียง และทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ในการให้ความรู้ ควรมีการให้ความรู้ เรื่อง การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนะนำแหล่งเงินทุน เช่น สินเชื่อปลอดดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ และควรแนะนำแหล่งสารป้องกันกำจัด โรค/แมลง หรือสนับสนุนสารป้องกันกำจัด โรค/แมลงให้เพียงพอ

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตถั่วลิสง ถั่วลิสงฤดูแล้ง

¹นักศึกษาลัทธิเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kawpun.hanchana@gmail.com

²รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช seerasarn@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) knowledge and knowledge resources in dry season peanut production of farmers (2) production, marketing and supply chain management conditions of dry season peanut production of farmers (3) extension needs for dry season peanut production of farmers (4) problems and suggestions regarding extension guidelines of farmers towards dry season peanut production. The population of this research was 152 dry season peanut production farmers in Maha Sarakham province area. Data were collected from the entire 152 farmers by conducting interview. Data were then analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research showed that 1) knowledge regarding dry season peanut production of farmers, overall, was at the high level while knowledge resource received, overall, was at the moderate level with the receiving of knowledge from group media and mass media more than other sources. 2) Farmers had upland area for dry season peanut production. Thinan 9 peanut was used in the production. The average cost of production for dry season peanut production was 5,792.97 Baht/Rai, the average productivity was 286.32 kilogram/Rai and the average income from dry season peanut production was 7,914.61 Baht/Rai. In regards to supply chain management of dry season peanut production, Farmers would store seeds for their own use. They self managed the quality of seeds but with the lack of certain criteria causing inconsistent product quality. Each of the farmers did not have much amount of products for sale and lived far from the main selling sources. 3) The needs for dry season peanut production extension of farmers were at the high level with the needs regarding the support on funding, production factor, marketing, and officer, at the highest level. 4) Problems regarding dry season peanut production extension were at the high level with regards to the problem about support more than any other issues. In addition, suggestion on the extension guideline regarding the support aspect was more than other aspects. The related office should recommend disease and pest control sources or support sufficient disease and pest control substances. According to the results of the research, extension guidelines for dry season peanut production of farmers in Maha Sarakham province can be summarized as: officers should increase channels of communication and appointment time to accommodate the farmers to contact. They should promote through radio broadcast and television in distributing knowledge and about the harvest and practice post-harvest. Furthermore, related offices should recommend funding sources such as interest free loan or low interest loan and suggest disease/pest control substance sources or support sufficient disease/pest control substances.

Keywords: Extension, Peanut production, Dry season peanut

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ถั่วลิสงเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญต่อคนไทยและเศรษฐกิจของประเทศมาช้านาน สามารถปลูกได้ตลอดปี และมีการปลูกแพร่หลายทั่วทุกภาคของประเทศไทย ผลผลิตถั่วลิสงสามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้เป็นแหล่งอาหารโปรตีน ต้นถั่วลิสงสามารถใช้เลี้ยงสัตว์ และปรับปรุงบำรุงดินได้ เมื่อมีการนำซากต้นคืนสู่แปลงสามารถช่วยเพิ่มผลผลิตพืชที่ปลูกตามได้ ส่งผลให้การผลิตพืชในระบบต่างๆ มีเสถียรภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงนิยมใช้ถั่วลิสงในระบบปลูกพืช

จังหวัดมหาสารคาม มีผู้ผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง จำนวน 152 ครัวเรือน เป็นพื้นที่ 286 ไร่ (จังหวัดมหาสารคาม, 2563) ซึ่งเกษตรกรปลูกถั่วลิสงเป็นพืชรองหลังการปลูกข้าวในฤดูแล้งเพื่อเสริมรายได้ เป็นการปลูกโดยอาศัยน้ำจากแหล่งน้ำบนผิวดิน เช่น น้ำฝน ลำห้วยธรรมชาติ สระกักเก็บน้ำ คลองชลประทาน และแหล่งน้ำใต้ดิน ส่วนใหญ่เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงไทนนาน 9 และพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งจำหน่ายฝักสดให้กับพ่อค้าท้องถิ่น และคนในชุมชน ทั้งยังจำหน่ายในรูปแบบฝักแห้ง เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ถั่วคั่วทรายและถั่วตัด

สถานการณ์การผลิตถั่วลิสงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ยังคงพบปัญหาการผลิตถั่วลิสง คือ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ฝนทิ้งช่วง การระบาดของโรคและแมลงศัตรูถั่วลิสง การใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เกษตรกรมีการใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

ดังนั้นการศึกษาศักยภาพการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น และให้เกษตรกรนำไปพัฒนาปรับใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบของตนเอง มีองค์ความรู้ด้านวิชาการที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตและคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่ดีส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้ในพื้นที่จริงของตนเอง และนำไปสู่ระบบการปลูกพืชที่มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ และแหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิต การตลาด และการจัดการโซ่อุปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ศึกษาคือเกษตรกรผู้ผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จากทะเบียนสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร ปี 2562/63 จำนวนประชากรทั้งสิ้น 152 คน ซึ่งเก็บข้อมูลทั้งหมด 152 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งคำถามออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้ และแหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร ตอนที่ 3 สภาพการผลิตและการตลาดการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร ตอนที่ 4 ความคิดเห็น และความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตาม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

เนื้อหา หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่า $IOC = 0.97$ และทำการทดสอบแบบสัมพัทธ์ กับเกษตรกรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ราย หาค่าความเที่ยง ในแต่ละตอนได้ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.804-0.891 สรุปภาพรวมของค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่ามีค่าเท่ากับ 0.838 ซึ่งแสดงว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูงจึงสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 59.32 ปี ร้อยละ 48.70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง มีประสบการณ์ในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 2.68 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.45 คน มีแรงงานผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งในครัวเรือนเฉลี่ย 2.45 คน มีแรงงานจ้างผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 1.70 คน มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำเกษตรเฉลี่ย 9.76 ไร่ มีพื้นที่ผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งเฉลี่ย 3.11 ไร่ และเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 71.10 มีที่ดินของตนเอง

2. ความรู้ และแหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร

ความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร จากการวัดระดับความรู้ เกี่ยวกับการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้ง จำนวน 20 ข้อ คิดเป็น 20 คะแนน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรร้อยละ 61.20 มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งในระดับมาก คือตอบถูกระหว่าง 13-16 คะแนน เฉลี่ยตอบถูก 13.81 คะแนน ซึ่งประเด็นความรู้ที่เกษตรกรตอบถูกต้องน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ คือประเด็นเกี่ยวกับหนอนมันใบที่เข้าทำลายถั่วลิสง

แหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร เกษตรกรมีระดับการได้รับความรู้ผ่านสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามสื่อที่ได้รับความรู้ พบว่าได้รับจากสื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน มากกว่าสื่ออื่นๆ รองลงมา คือ สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์ ตามลำดับ

3. สภาพการผลิต การตลาด และการจัดการโซ่อุปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร

สภาพการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.70 มีพื้นที่ปลูกเป็นลักษณะที่ดอน เกษตรกรร้อยละ 91.40 มีลักษณะดินที่ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรร้อยละ 56.60 ใช้แหล่งน้ำตนเองเป็นบ่อบาดาล เกษตรกรร้อยละ 81.60 ปลูกถั่วลิสงพันธุ์ไทนาน 9 อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 27.72 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 72.40 ไม่ใช้โรโซเปียมถั่วลิสงคลุกเมล็ดก่อนปลูก เกษตรกรทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์/ ปุ๋ยคอก/ ปุ๋ยชีวภาพ เกษตรกรร้อยละ 84.90 มีการใช้ยิปซัม ปูนขาว ปูนมาร์ล และปูนโดโลไมท์ เพื่อเป็นแหล่งแคลเซียมให้กับถั่วลิสง เกษตรกรร้อยละ 92.80 ไม่ใช้สารคุมวัชพืช ไม่ใช้สารกำจัดแมลงศัตรูพืช และไม่พบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูในถั่วลิสง เกษตรกรร้อยละ 51.30 ใช้วิธีสังเกตสีของเปลือกฝักด้านในบอกระยะเวลาการเก็บเกี่ยว เกษตรกรทั้งหมดใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว ใช้แรงงานคนในการปลิดฝัก และเก็บรักษาถั่วลิสงในรูปแบบฝักแห้ง

สภาพการตลาดถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่กู้เงินมาลงทุน โดยมีแหล่งเงินทุนของตนเอง มีต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 5,792.97 บาทต่อไร่ มีผลผลิตรวมเฉลี่ย 286.32 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรทั้งหมดมีการจำหน่ายผลผลิตเอง เกษตรกรทั้งหมดมีการจำหน่ายเป็นแบบฝักสด มีการจำหน่ายผลผลิตฝักสดราคาเฉลี่ย 27.38 บาท/

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กิโลกรัม ส่วนที่มีการจำหน่ายผลผลิตฝักแห้งราคาเฉลี่ย 39.13 บาท/กิโลกรัม เกษตรกรทั้งหมดมีแหล่งรับซื้อเป็นคนในชุมชน และมีรายได้จากการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 7,914 บาท/ไร่

ด้านการจัดการโซุ่ปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า การจัดการกิจกรรมต้นน้ำ เกษตรกรยังขาดการดูแลดิน ดินเสื่อมโทรม เมล็ดพันธุ์คุณภาพไม่เพียงพอต่อการผลิต ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและเมล็ดลีบ การจัดการกิจกรรมกลางน้ำ คุณภาพผลผลิตของเกษตรกรไม่สม่ำเสมอส่งผลให้เกิดการสูญเสียผลผลิต การจัดการกิจกรรมปลายน้ำ เกษตรกรไม่ทราบราคาผลผลิต ณ ปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้ซื้อจะบอก เกษตรกรส่วนมากยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการตลาด เช่น ผู้รับซื้อผลผลิต และข้อมูลด้านราคาที่เป็นปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรยังไม่สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตเพื่อจะตัดสินใจวางแผนการผลิตและการจำหน่ายได้

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) โดยเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริมโดยเฉพาะในประเด็นการส่งเสริมผ่านสื่อบุคคล รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุนโดยเฉพาะในประเด็นการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน และด้านความรู้ โดยเฉพาะในประเด็นความรู้การตลาด การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมผลผลิต ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง

ปัญหาของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง พบว่า ในภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนโดยเฉพาะในประเด็นปัญหาด้านแหล่งเงินทุน รองลงมา คือ ด้านความรู้ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ และเกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง ในด้านวิธีการส่งเสริม โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาวิธีการส่งเสริมผ่านสื่อมวลชน ดังภาพที่ 2

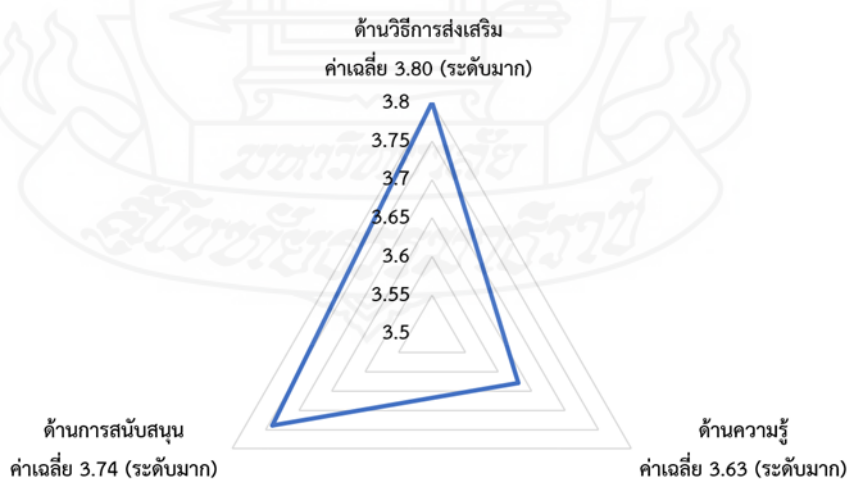

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 ระดับปัญหาของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง พบว่า ในภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการส่งเสริมโดยเฉพาะในประเด็นข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมผ่านสื่อมวลชน รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน โดยเฉพาะในประเด็นข้อเสนอแนะด้านปัจจัยการผลิต และด้านความรู้โดยเฉพาะในประเด็นข้อเสนอแนะด้านความรู้การตลาด การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมผลผลิต ตามลำดับ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ระดับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

จากผลวิจัยสามารถสรุปแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

ประเด็นด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรปัญหาการส่งเสริมผ่านสื่อมวลชน เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมผ่านสื่อบุคคล และมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมผ่านสื่อมวลชนมากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร แนวทางในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ควรเพิ่มช่องทางติดต่อสื่อสาร และนัดหมายช่วงเวลาเพื่อความสะดวกในการติดต่อ มีการประชาสัมพันธ์ ทางวิทยุกระจายเสียงในการให้ความรู้ เรื่องการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง และควรมีการประชาสัมพันธ์ ทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ในการให้ความรู้ เช่น รายการประเภทความรู้ รายการข่าวและรายการสาธิต เป็นต้น

ประเด็นด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีความต้องการความรู้ เรื่องการตลาด การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมผลผลิต และมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสนับสนุน ด้านความรู้การตลาด การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมผลผลิตมากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร แนวทางการส่งเสริมควรมีการให้ความรู้ เรื่อง การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ พาหนะที่ใช้ในการขนย้าย สถานที่รวบรวม สถานที่เก็บรักษาถั่วลิสง การขนย้าย การเก็บรักษา การรวบรวมผลผลิต การป้องกันแมลงและศัตรูศัตรูในโรงเก็บ เป็นต้น

ประเด็นด้านการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาและมีความต้องการการส่งเสริมสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน และมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตด้านโรคแมลงมากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร แนวทางการส่งเสริมควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแนะนำแหล่งเงินทุน เช่น สินเชื่อเพื่อการผลิตปลอดดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น ควรแนะนำแหล่งสารป้องกันกำจัด โรค/แมลง หรือสนับสนุนสารป้องกันกำจัด โรค/แมลงให้เพียงพอเหมาะสมกับความต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.41) ทำการศึกษาเรื่องการตัดสินใจปลูกถั่วลิสงหลังนาของเกษตรกรในตำบลประศุก อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง และสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.55) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งแตกต่างกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.32) ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อาจเนื่องมาจากสถานการณ์ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 59.32 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.41) พบว่า อายุเฉลี่ย 51.71 ปี และสอดคล้องกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.31) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 53.14 ปี ซึ่งแตกต่างกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.55) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.67 ปี ทั้งนี้เนื่องจากมาจากเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตรน้อยลง ส่งผลให้อายุเฉลี่ยของเกษตรกรสูงขึ้น เกษตรกรส่วนมากมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.41) พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และสอดคล้องกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.32) พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า และสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.55) พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง และมีประสบการณ์ในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 2.68 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.62) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ซึ่งแตกต่างกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.32) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ รับจ้าง เป็นอาชีพหลัก ทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นอาชีพรอง และมีประสบการณ์ในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 8.67 ปี

เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.45 คน มีแรงงานผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งในครัวเรือนเฉลี่ย 2.45 คน และมีแรงงานจ้างผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 1.70 คน สอดคล้องกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.56) พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.23 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.52 คน และสอดคล้องกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.44) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.34 คน และสอดคล้องกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.32) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.81 คน เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำการเกษตรเฉลี่ย 9.76 ไร่ มีพื้นที่ผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งเฉลี่ย 3.11 ไร่ และส่วนมากเป็นที่ดินของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.36) พบว่า มีพื้นที่ผลิตถั่วลิสงในเฉลี่ย 2.14 ไร่ และส่วนมากเป็นที่ดินของตนเอง ซึ่งแตกต่างกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.44) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำการเกษตรเฉลี่ย 18.77 ไร่ มีพื้นที่ผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งเฉลี่ย 7.85 ไร่ และเกษตรกรส่วนมากเป็นที่ดินของตนเอง และแตกต่างกับ มลธิชา ทาอาสา (2561, น.58) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำการเกษตรเฉลี่ย 28.24 ไร่ และเกษตรกรส่วนมากเป็นที่ดินของตนเอง โดยพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำการเกษตรน้อยกว่างานวิจัยอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแบ่งที่ทำกินให้กับทายาทประกอบกับขณะนี้ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทายาทเกษตรกรที่ทำงานในเมืองตกงานและได้กลับสู่ภูมิลำเนา ส่งผลให้มีรายได้ครัวเรือนลดลง เกษตรกรประสบปัญหาทางการเงินขาดรายได้ เกษตรกรบางส่วนอาจจะมีการขายที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร จึงทำให้จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมดในการทำการเกษตรน้อยกว่างานวิจัยอื่น ๆ

2. ความรู้ และแหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร

ความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความรู้ภาพรวมระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีการเข้าร่วมโครงการฯ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตพืชตระกูลถั่ว และมีการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์สู่ทายาทและเกษตรกรข้างเคียง

แหล่งความรู้ในการผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเกษตรกรได้รับความรู้ผ่านสื่อกลุ่มและผ่านสื่อมวลชนมากกว่าสื่ออื่นๆ โดยสื่อกลุ่ม เกษตรกรได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมโครงการฯ ของกรมส่งเสริมการเกษตร และสื่อมวลชน เกษตรกรได้รับความรู้จากโทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรใช้เวลาว่างหลังจากทำการเกษตรในการรับชมโทรทัศน์และรายการให้ความรู้ทางการเกษตร ส่วนแหล่งความรู้ที่มีระดับน้อย คือ การได้รับความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า เกษตรกรมีการใช้สื่อออนไลน์เป็นแหล่งความรู้น้อย เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร จะพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยถึง 59.32 ปี และอุปกรณ์ไม่พร้อมในการใช้สื่อออนไลน์ ส่งผลให้มีการใช้สื่อออนไลน์เป็นแหล่งความรู้น้อย

3. สภาพการผลิต และการตลาดถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร

การผลิตถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.70 มีพื้นที่ปลูกเป็นลักษณะที่ดอน เกษตรกรร้อยละ 91.40 มีลักษณะดินที่ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรร้อยละ 81.60 ใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงพันธุ์ไทนาน 9 อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 27.72 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 72.40 ไม่ใช้โรโซเบียมถั่วลิสงคลุกเมล็ดก่อนปลูก เกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์/ ปุ๋ยคอก/ ปุ๋ยชีวภาพ เกษตรกรร้อยละ 84.90 มีการใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยขาว ปุ๋ยมาร์ล และปุ๋ยโดโลไมท์ เพื่อเป็นแหล่งแคลเซียมถั่วลิสง เกษตรกรร้อยละ 92.80 ไม่ใช้สารคุมวัชพืช ไม่ใช้สารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ไม่พบการระบาดของโรคในถั่วลิสงและไม่พบการระบาดของแมลงศัตรูถั่วลิสง เกษตรกรร้อยละ 51.30 ใช้วิธีสังเกตสีของเปลือกฝักด้านในบอกระยะเวลาการเก็บเกี่ยว เกษตรกรทั้งหมดใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว ใช้แรงงานคนในการปลิดฝัก และเก็บรักษาถั่วลิสงในรูปแบบฝักแห้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เพลินพิศ สมใสวิตรกุล (2555, น.40-45) ทำการศึกษาเรื่องสภาพการผลิตและแปรรูปถั่วลิสงคุณภาพดีปลอดภัยจากสารพิษ ในอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงพันธุ์ไทนาน 9 ในการเตรียมเมล็ดพันธุ์ไม่มีการคลุกสารเคมีก่อนปลูก เกษตรกรทั้งหมดมีการไถเตรียมแปลง ส่วนมากมีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนปลูก เกษตรกรทั้งหมดปลูกถั่วลิสงโดยใช้วิธีการหยอด เกษตรกรทั้งหมดไม่มีการให้น้ำถั่วลิสงตลอดฤดูกาลผลิต มีการใส่ปุ๋ยเคมี ใช้สารป้องกันและกำจัดโรค/แมลงศัตรูถั่วลิสง เกษตรกรทั้งหมดมีการเก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว และสอดคล้องกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.47-51) พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการไถแปลงก่อนปลูกถั่วลิสงหลังนา เกษตรกรส่วนมากมีการปรับปรุงบำรุงดิน และเกษตรกรทั้งหมดปลูกด้วยวิธีการใช้เครื่องหยอด เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมี และมีการใช้สารป้องกันกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช เกษตรกรทั้งหมดเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้แรงงานคน

การตลาดถั่วลิสงในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่กู้เงินทุนจากภายนอก โดยมีแหล่งเงินทุนของตนเอง มีต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 5,792.97 บาทต่อไร่ มีผลผลิตรวมเฉลี่ย 286.32 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรทั้งหมดมีการจำหน่ายแบบจำหน่ายเอง เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตฝักสดราคาเฉลี่ย 27.38 บาท/กิโลกรัม มีการจำหน่ายผลผลิตฝักแห้งราคาเฉลี่ย 39.13 บาท/กิโลกรัม เกษตรกรทั้งหมดมีแหล่งรับซื้อผลผลิตเป็นคนในชุมชน และมีรายได้จากการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเฉลี่ย 7,914 บาทต่อไร่ โดยสอดคล้องกับ ปราณอม แสงจันทร์ (2557, น.37-42) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่กู้เงินทุน มีผลผลิตรวมเฉลี่ย 311.56 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตถั่วลิสงคิดเป็นเงินเฉลี่ย 7,127.14 บาทต่อไร่ การจำหน่ายเป็นแบบฝักสดและฝักแห้ง ซึ่งแตกต่างกับ อนิตรา นาวิระ (2562, น.51) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตผ่านผู้รับซื้อคนกลาง และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการปฏิบัติในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรแต่ละรายมีผลผลิตจำหน่ายจำนวนไม่มาก และกระจายกันไปในแหล่งผลิต และห่างไกล ประกอบกับส่วนใหญ่ขายทันทีหลังเก็บเกี่ยว โอกาสที่ผู้รับซื้อคนกลางจะมารับซื้อผลผลิตทันทีหลังเก็บเกี่ยวยังเป็นส่วนน้อย

ด้านการจัดการโซ่อุปทานการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า การจัดการกิจกรรมต้นน้ำ ถั่วลิสงมีผลผลิตต่ำ เมล็ดลีบ คุณภาพต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรใช้สารเคมีจำนวนมากเป็นเวลานานติดต่อกัน เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง เมื่อเมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอเกษตรกรจะหาซื้อในชุมชนเพิ่มทำให้มีจำนวนพันธุ์มากกว่า 1 พันธุ์ในแปลง และการเข้าถึงปัจจัยการผลิตของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพถั่วลิสงได้ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ **การจัดการกิจกรรมกลางน้ำ** ผลผลิตของเกษตรกรมีคุณภาพต่ำและไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการจัดการคุณภาพตามวิธีปฏิบัติดั้งเดิมและขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนหรือยังไม่เป็นระบบ **การจัดการกิจกรรมปลายน้ำ** เกษตรกรไม่ทราบราคาจำหน่ายตามคุณภาพของผลผลิตในท้องตลาด ณ ปัจจุบัน และเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้ซื้อรายเดิมซึ่งเข้าถึงแหล่งรับซื้ออื่นๆ น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรแต่ละรายมีผลผลิตจำหน่ายจำนวนไม่มาก และแหล่งผลิตกระจายกันไป และห่างไกลจากแหล่งซื้อขายหลัก ประกอบกับส่วนใหญ่จำหน่ายทันทีหลังเก็บเกี่ยว ทั้งส่วนมากยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการตลาด เช่น ผู้รับซื้อผลผลิต และข้อมูลด้านราคาที่เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้ไม่สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต เพื่อจะตัดสินใจวางแผนการผลิต และการจำหน่ายได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกล้วยในฤดูแล้งของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตกล้วยในฤดูแล้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกษตรกรมีระดับความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมมากกว่าด้านอื่นๆ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรต้องการผู้ส่งเสริมให้คำปรึกษาแนะนำและร่วมแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้แก้ไขและส่งเสริมอย่างเหมาะสมกับพื้นที่ รองลงมา คือ ความต้องการด้านการสนับสนุน เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าเกษตรกรมีข้อจำกัดในแหล่งเงินทุนมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง และเงื่อนไขในการกู้ยืมเงินทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ และส่วนใหญ่ยังเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการตลาดได้น้อย และความต้องการด้านความรู้ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึง ความรู้ ข้อมูลข่าวสารการตลาด เช่น ผู้รับซื้อผลผลิต ข้อมูลด้านราคาที่เป็นปัจจุบัน และการขนย้ายการเก็บรักษาผลผลิตให้ได้คุณภาพ เพื่อจะตัดสินใจในการวางแผนกระบวนการผลิต และการจำหน่ายได้

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตกล้วยในฤดูแล้ง

ปัญหาของเกษตรกรต่อการผลิตกล้วยในฤดูแล้ง พบว่า ภาพรวมปัญหาการผลิตกล้วยในฤดูแล้งของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาด้านการสนับสนุนมากกว่าด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีข้อจำกัดในการผลิตกล้วยในฤดูแล้ง แหล่งเงินทุนมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง และเงื่อนไขในการกู้ยืมเงิน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ รองลงมา คือ ปัญหาด้านความรู้ เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าเกษตรกรปฏิบัติตามวิธีดั้งเดิม มีปัญหาด้านความรู้วิชาการที่ถูกต้องทำให้เกิดการสูญเสียระหว่างเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษา ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ และปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีภารกิจในช่วงเวลาไม่ตรงกันและข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ในการส่งเสริม ส่งผลให้เกษตรกรเข้าถึงการส่งเสริมได้น้อย

ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตกล้วยในฤดูแล้ง พบว่า ภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรต่อการผลิตกล้วยในฤดูแล้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมมากกว่าด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะเกษตรกรยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ในการส่งเสริม ซึ่งเกษตรกรเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ ทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ในการให้ความรู้ เช่น รายการประเภทความรู้ รายการข่าวและรายการสาธิต เนื่องจากเกษตรกรสามารถเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ได้ง่ายกว่าสื่ออื่นๆ และรับชมอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้สามารถประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นภาพและเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น รองลงมา คือ ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรยังมีการเข้าถึงปัจจัยการผลิตน้อย เช่น สารป้องกันกำจัดโรค/แมลง อาจมีสาเหตุจากราคาแพง หาซื้อยาก เมื่อพบการระบาดทำให้ไม่สามารถควบคุม โรค/แมลง ได้ทันเวลา ส่งผลให้สูญเสียผลผลิตได้ และข้อเสนอแนะด้านความรู้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการจัดการคุณภาพตามวิธีปฏิบัติดั้งเดิม แต่ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนหรือยังไม่เป็นระบบ ทำให้คุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งผลให้ดินเสื่อมโทรม ผลผลิตต่ำ เมล็ดลีบ ดังนั้นเกษตรกรควรนำเทคโนโลยี เช่น การปรับสภาพดิน การเตรียมดินไปปฏิบัติและปรับใช้กับสภาพการผลิตของตนเอง เพื่อมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและไม่เป็นระบบ ในการจัดการคุณภาพผลผลิต ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ ทำให้เกิดการสูญเสียผลผลิต ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสำคัญของการจัดทำมาตรฐานคุณภาพ และการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลผลิตให้สม่ำเสมอเพื่อลดการสูญเสีย

3) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดน้อย เช่น ข้อมูลผู้รับซื้อผลผลิต และข้อมูลด้านราคาที่เป็นปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรยังไม่สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตเพื่อจะตัดสินใจวางแผนการผลิตและการจำหน่ายได้ ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับข่าวสารด้านการตลาด และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจในการวางแผนกระบวนการผลิตและการจำหน่าย

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ควรมีการจัดอบรม สัมมนา รวมทั้งการสาธิตวิธีการและคำแนะนำ เพื่อสร้างการรับรู้ให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ และจัดประชุมเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติได้

2) ควรส่งเสริมและทำความเข้าใจแก่เกษตรกรถึงความรู้และเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง เพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของ สภาพพื้นที่การปลูกที่เหมาะสม ชนิดของดินที่เหมาะสมต่อการผลิต การเก็บเมล็ดพันธุ์คุณภาพให้เพียงพอต่อการผลิต และการบริหารจัดการแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการผลิต

3) ควรส่งเสริมและทำความเข้าใจแก่เกษตรกรถึงผลที่จะได้รับ หากนำความรู้และเทคโนโลยีไปปฏิบัติ และให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการจัดทำมาตรฐานคุณภาพ และการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลผลิตให้สม่ำเสมอเพื่อลดต้นทุนการผลิตและลดการสูญเสียของผลผลิต

4) ควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร เพื่อสร้างการรับรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้เกิดการทบทวน แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลที่สนใจต่อไป โดยเฉพาะเยาวชนและทายาทเกษตรกร ที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในภาคการเกษตรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกษตรกรที่มีการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง ในพื้นที่อื่นๆ ให้ได้ทราบข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผน หรือกำหนดแนวทางส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง

2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งและการปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับแนวทางในการตัดสินใจของเกษตรกร

4) จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้พบปัญหาในหลายๆ ประเด็น ดังนั้นเห็นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการส่งเสริมที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วลิสงฤดูแล้งของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดมหาสารคาม. (2563). ข้อมูลระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร จังหวัดมหาสารคาม.

สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2563, จาก <https://production.doae.go.th>

ปรานอม แสงจันทร์. (2557). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตถั่วลิสงของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

เพลินพิศ สมใสวิตรกุล. (2555). สภาพการผลิตและแปรรูปถั่วลิสงคุณภาพดีปลอดภัยจากสารพิษ ในอำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

มลธิชา ทาอาสา. (2561). แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้งของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อนิตรา นาวิระ. (2562). การตัดสินใจปลูกถั่วลิสงหลังนาของเกษตรกรในตำบลประศุก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

